

ŞAH RIZA PEHLEVİ'NİN GÜMÜŞHANE'DEN GEÇİŞİ

ARAŞTIRMACI EĞİTİMCİ YAZAR NİYAZİ KARABULUT YAZDI

Mustafa Kemal Paşa, İran Şahı'nı Türkiye'ye davet etti. Şah bu daveti büyük bir memnuniyetle kabul etti. Şah davet üzerine şunu demişti: – “Sabırlı bir adamım. Ancak iki şeye sabrım kalmadı. Biri Avrupa'daki oğlumu görmek, öteki de dostum Gazi Hazretleriyle buluşmak ve tanışmak...”

Türkiye gezisi, Pehlevi'nin şah olduktan sonraki ilk yurt dışı ziyareti olacaktı. Rıza Pehlevi Ankara'ya gitmek üzere 10 Haziran 1934 tarihinde Gürbulak sınır kapısından Türkiye'ye girerek, Trabzon ve Samsun üzerinden 16 Haziran 1934 günü Ankara'ya ulaştı.

Rıza Pehlevi'nin Türkiye Ziyareti (10 Haziran 1934 – 07 Temmuz 1934) Bu ziyaret 1932 yılında imzalanan ve sınır sorununu çözen anlaşmaların ardından gündeme geldi. Tahran'da bulunan Büyükelçi Hüsrev Gerede, 1933 yılının başlarında Şah'ın Türkiye'ye ziyarette bulunmak istediğini şu satırlarla ifade etmişti: “Sizin söylediğinize göre Gazi Hazretleri benimle görüşmek istemektedirler. Ben de kendileri ile görüşmeyi son derece arzu etmekteyim. 1934 yılı ilkbaharında oğlum veliahtı ve Gazi Hazretlerini görmeye kararlıyım.” (Hüsrev Gerede, Siyasi Hatıratım 1 İran, Vakıf Basımevi, İstanbul, 1952 s. 265)

Şah'ın ziyareti 27 gün sürdü. Şah araba, gemi ve tren kullanmak suretiyle bu sürede farklı şehirlerden geçerek ziyaretini gerçekleştirdi. Gürbulak sınır kapısından giriş yaptıktan sonra sırasıyla Iğdır, Kars, Erzurum, Bayburt, Gümüşhane üzerinden Trabzon'a, buradan Yavuz zırhlısıyla Samsun'a ve buradan da trenle Ankara'ya ulaştı. Ankara'aki gezi programının tamamlanmasının ardından yine trenle Eskişehir, Afyon ve İzmir'e; iki günlük İzmir ziyaretinden sonra Balıkesir, Çanakkale ve İstanbul'a gitti.

Şah'ı her vilayetin sınırında o vilayetin valisi karşılıyordu. Erzurum Valisi Necati Bey, Gümüşhane vilayet sınırına gelindiğinde Rıza Şah'tan müsaade alırken, Gümüşhane Valisi Ethem Bey, Şah'a takdim edildi. (Hakimiyet-i Milliye, 14 Haziran 1934, S.4630) Saat 17.00'da Gümüşhane'ye gelen Rıza Şah burada da oldukça coşkulu bir şekilde karşılanmıştı. Gümüşhane halkının İran Şahını ilk karşıladığı yer, Bağlarbaşı Mahallesi'nde bulunan ve günümüzde üniversite içerisinde kalan tarihi binadır. Askerler, öğrenciler ve halk Samimi bir şekilde alkışlarla, Şah'ı karşıladı. Rıza Şah geceyi Gümüşhane'de geçirdi.

Rıza Şah'ın, Gümüşhane'ye hareketinden önce bu bölgeye müthiş bir dolu yağmış ve Gümüşhane ile Torul arasındaki yol dağdan inen topraklarla tamamen kapanmıştı. Gümüşhane Valisi Ethem Bey yüz işçi göndererek yolun açılmasını sağladı. (Bekir Rüştü, “Şahinşah Hz. Gümüşhane'de”, Cumhuriyet, 14 Haziran 1934, S.3629)

Böylece ertesi gün sabahın erken saatlerinde Trabzon'a doğru hareket eden Rıza Şah, Zigana Dağı'nı geçerken yolun Harşit Vadisi'ne hakim bir noktada durarak buranın askeri açıdan stratejik önemini ve genel harpte burada geçen olaylar hakkında Ali Sait Paşa'nın yaptığı açıklamayı dinlemişti. Bu esnada Şah, tabiatın bu yurt parçasına verdiği muhteşem güzellik karşısında yanında bulunan foto muhabirine “Ne güzel değil mi? Bir tablo gibi duran buranın fotoğrafisini alınız...” demiş ve Şah'ın bu isteği hemen yerine getirilmişti. Rıza Şah'a Zigana Geçidinde çay ikram edilmiş ve Şah dağın bu hakim noktasından tabiatın güzelliklerini bir müddet seyretmişti. (Hakimiyet-i Milliye, 15 Haziran 1934, S.4631)

